

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського
Кафедра психології, філософії та суспільних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК.2.8. Вікова психологія

рівень вищої освіти	<u>Перший (бакалаврський)</u>
галузь знань	<u>С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</u>
спеціальність (спеціалізація)	<u>С4 Психологія</u>
освітньо-професійна програма	<u>Психологія</u>
форм(и) навчання	<u>денна та заочна</u>

**Інформація про розробника та розгляд і схвалення
робочої програми навчальної дисципліни**

РОЗРОБНИК програми навчальної дисципліни:

Доктор психологічних наук, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук)

Ірина БІЛА

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук

Протокол № 1 від 25.08.2025

Завідувач кафедри

Олена ВЛАСЕНКО

ПОГОДЖЕНО:

Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025

Голова НМР

Сергій ГУБАРЄВ

ЗМІСТ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну.
2. Опис навчальної дисципліни.
 - 2.1. Анотація навчальної дисципліни.
 - 2.2. Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни.
 - 2.3. Міждисциплінарні зв'язки:
 - 2.4. Формат проведення дисципліни.
3. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни.
4. Програмні результати навчання.
5. Структура та обсяг навчальної дисципліни.
6. Інформація про індивідуальне завдання.
7. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни.
8. Політика дисципліни.
9. Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів.
10. Перелік запитань для підготовки до підсумкового (семестрового) контролю.
11. Рекомендовані джерела інформації.

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

1.1. Назва навчальної дисципліни, код в освітній програмі	Вікова психологія, ОК8	
1.2. Статус навчальної дисципліни	обов'язкова, цикл загальної підготовки	
1.3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	1-й рік навчання, 2-й семестр	
1.4. Обсяг навчальної дисципліни за формами здобуття освіти	очна (денна)	заочна
Кількість кредитів	6	6
Загальна кількість годин, в тому числі:	180	180
аудиторні години	60	16
лекції	26	4
семінарські	20	4
практичні	14	6
самостійна робота	120	164
1.5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	1-й семестр – екзамен	
1.6. Інформація про консультації	Згідно затвердженого графіка консультацій	
1.7. Мова викладання	українська	
1.8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача(ів) (науковий ступінь, вчене звання)	Біла Ірина Миколаївна (доктор психологічних наук, професор)	
1.9. Контактна інформація викладача	bila.iryana@tnu.edu.ua	

1. Опис навчальної дисципліни

Анотація дисципліни.

Курс присвячений комплексному вивченню закономірностей психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу. Він охоплює теоретичні засади вікової психології, особливості психічного становлення дитини від народження до дорослості, а також провідні механізми, фактори та умови розвитку особистості в онтогенезі. Матеріал подано за модульною системою, що дозволяє послідовно опанувати ключові аспекти вікових періодів.

Перший модуль спрямований на розкриття методологічних основ вікової психології як науки. Розглядаються її предмет, головні завдання та методи дослідження психічного розвитку. Особлива увага приділяється загальним закономірностям онтогенезу, включно з роллю спадковості, середовища та діяльності в розвитку дитини. Студенти отримують фундаментальні знання про природу психічного розвитку та інструментарій його наукового вивчення.

Другий модуль присвячений ґрунтовному аналізу ранніх етапів життя людини. Розглядаються психічні особливості новонародженого та немовляти, становлення пізнавальних процесів у ранньому дитинстві та провідна діяльність кожного вікового періоду. Особливий акцент зроблено на розвитку мовлення, емоційної сфери й соціальних контактів, а також на специфіці дошкільного віку, його ключових новоутвореннях і механізмах розвитку.

Третій модуль охоплює особливості психічного та особистісного розвитку дітей у молодшому шкільному віці та підлітків. Розглядається динаміка мотиваційної сфери, становлення навчальної діяльності, розвиток самосвідомості, моральних норм, спілкування з однолітками та дорослими. Особливо увага приділяється кризовим явищам і віковим новоутворенням підліткового віку. Студенти формують цілісне розуміння психології школяра та підлітка.

Четвертий модуль спрямований на висвітлення особливостей психічного розвитку в юнацькому віці та періоді дорослості. Аналізуються процеси становлення ідентичності, професійного самовизначення, формування життєвих цілей і цінностей. Також розглядаються основні характеристики дорослого життя, соціально-психологічні ролі, зміни когнітивної та емоційної сфер на різних етапах дорослішання. Студенти отримують узагальнене бачення закономірностей розвитку особистості в юності та зрілості.

2.1. Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни

Мета вивчення дисципліни:

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у здобувачів освіти цілісного уявлення про закономірності психічного розвитку особистості на різних вікових етапах, оволодінні теоретичними засадами вікової психології та розвитку умінь застосовувати психологічні знання у професійній діяльності.

Завдання дисципліни:

- ознайомлення з предметом, методами та основними поняттями вікової психології;
- вивчення загальних закономірностей психічного розвитку людини в онтогенезі;
- аналіз психологічних особливостей розвитку особистості в дитинстві, підлітковому, юнацькому віці та в періоді дорослості;
- формування навичок психологічного аналізу вікових та індивідуальних особливостей особистості;
- розвиток уміння враховувати вікові закономірності у навчально-виховному та професійному процесах.

Цілі:

- Сформувати систему теоретичних знань з вікової психології;
- забезпечити розуміння механізмів та чинників психічного розвитку;
- навчити застосовувати вікові психологічні знання для розв'язання практичних завдань;
- сприяти розвитку професійного мислення та психологічної культури майбутніх фахівців.

2.1. Міждисциплінарні зв'язки:

Пререквізити:

Для успішного опанування дисципліни необхідні базові знання з таких навчальних курсів:

- вступ до спеціальності
- загальна психологія;
- психофізіологія людини

- порівняльна психологія
- історія психології

Постреквізити:

- педагогічна психологія;
- соціальна психологія;
- диференційна психологія;
- психологія особистості;
- психологічне консультування
- навчальна (психолого-педагогічна) практика

2.4. Формат проведення дисципліни

Заняття проводяться в змішаному форматі (в аудиторії й онлайн), синхронно й асинхронно (зустріч в аудиторії чи Гугл-класі, або самостійне вивчення матеріалу та виконання завдань).

Під час навчання використовуються наступні форми та методи: проблемна лекція, онлайн-лекції (синхронні та асинхронні); вебінари та відеоконференції; онлайн-семінари та практичні заняття; індивідуальна та групова робота в онлайн-середовищі; самостійна робота здобувачів освіти з використанням електронних ресурсів; онлайн-консультації викладача. Переважними методами навчання є пояснювально-ілюстративний метод із використанням мультимедійних матеріалів; проблемне навчання в онлайн-форматі; частково-пошуковий (евристичний) метод; аналіз психологічних кейсів у віртуальному середовищі; онлайн-дискусії, форуми та чати; робота з електронними науковими джерелами; складання анотацій текстів; підготовка та захист презентацій і проектних робіт онлайн.

Віртуальне навчальне середовище використовуватиметься у разі роботи в режимі онлайн – GoogleClassroom. У онлайн режимі лекції / семінарські заняття можуть бути проведені за допомогою програм електронної комунікації GoogleMeet.

Поточна комунікація з викладачем здійснюється через корпоративну пошту.

3. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК 10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК 11. Здатність до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

4. Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми

ПР 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Шифр ПРН	Програмні результати навчання	Методи навчання	Засоби діагностики/методи оцінювання
ПРН1	Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	Пояснення Дискусія, використанням мультимедійних матеріалів; проблемне навчання в онлайн-форматі	Питання для обговорення (семінар), доповіді з використанням презентації
ПРН2	Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	Методи проблемно-орієнтованого навчання, робота з електронними науковими джерелами; складання анотацій текстів;	Проблемні завдання презентації, виступи
ПРН3	Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань	Пояснення, аналіз психологічних кейсів у віртуальному середовищі	Складання словника, анотацій
ПРН4	Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел	дискусія за результатами обговорення кінофільму, частково-пошуковий (евристичний) метод;	Есе, анотації
ПРН15	Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	пояснювально-ілюстративний онлайн-дискусія, форуми та чати; підготовка та захист презентацій і проектних робіт онлайн.	Участь у диспутах, проектна діяльність

5. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма						Заочна форма				
	усього	у тому числі					у тому числі				
		Л	Пр	С	Лб	СР	Л	Пр	С	Лб	СР
1	2	3	4	5	6	7	9	10	11	12	13
Змістовний модуль I. Вікова психологія, її завдання											
Тема 1.1. Предмет, завдання і методи вікової психології.	14	2	-	2	-	8	1		0,5		15
Тема 1.2. Загальні закономірності психічного розвитку.	14	2	-	2	-	8			0,5		15
Змістовний модуль II. Дитяча психологія											
Тема 2.1. Психологічні особливості новонародженого та дитини немовлячого віку	16	2	2	2	-	8	1				15
Тема 2.2. Психологія раннього дитинства	16	2	2	2	-	8		0,5	0,5		15
Тема 2.3. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці	18	4	2	2	-	10		0,5	0,5		15
Змістовний модуль III. Психологія школяра											
Тема 3.1. Психологія молодшого школяра	21	2	2	2	-	10	1	1	0,5		15
Тема 3.2. Психологія підлітка	23	4	2	2	-	10		1	0,5		15
Змістовний модуль VI. Психологія юності та дорослості											
Тема 4.1. Психологія юнацького віку	28	4	2	2	-	7	1	1	0,5		12
Тема 4.2. Психологія дорослості	28	2	2	2	-	7		1	0,5		12
Тема 4.3. Геронтопсихологія	11	2	-	2	-	7		1			11
Індивідуальне завдання	8					8					8
Підготовка до екзамену	30					30					30
РАЗОМ годин	180	26	14	20	-	120	4	6	4	-	164
кредитів	5						6				
Підсумковий (семестровий) контроль	Екзамен										

5.1. Тематика семінарських занять

П/н	Теми семінарських занять	Кількість годин за формами здобуття освіти	
		Очна (денна)	заочна

1	Предмет, завдання і методи вікової психології	2	0,5
2	Загальні закономірності психічного розвитку.	2	0,5
3	Психологічні особливості новонародженого та дитини немовлячого віку	2	-
4	Психологія раннього дитинства	2	0,5
5	Психічний розвиток дитини в дошкільному віці	2	0,5
6	Психологія молодшого школяра	2	0,5
7	Психологія підлітка	2	0,5
8	Психологія юнацького віку	2	0,5
9	Психологія дорослості	2	0,5
10	Геронтопсихологія	2	-
	УСЬОГО	20год	4 год.

5.2. Тематика практичних занять

П/н	Теми практичних занять	Кількість годин за формами здобуття освіти	
		Очна (денна)	заочна
1	Предмет, завдання і методи вікової психології	-	-
2	Загальні закономірності психічного розвитку	-	-
3	Психологічні особливості новонародженого та дитини немовлячого віку	2	-
4	Психологія раннього дитинства	2	0,5
5	Психічний розвиток дитини в дошкільному віці	2	0,5
6	Психологія молодшого школяра	2	1
7	Психологія підлітка	2	1
8	Психологія юнацького віку	2	1
9	Психологія дорослості	2	1
10	Геронтопсихологія	-	1
	УСЬОГО	14 год	6 год.

5.2. Тематика самостійної роботи здобувачів

п/н	Зміст навчального матеріалу	Вид діяльності	Кількість годин за формами здобуття освіти	
			очна (денна)	заочна
1	Предмет, завдання і методи вікової психології	Робота по веденню словника основних термінів. Підготовка презентації до доповіді	8	15
2	Загальні закономірності психічного розвитку	Опис, презентація теорій розвитку,	8	15

		створення схем розвитку напрямів вікової психології		
3	Психологічні особливості новонародженого та дитини немовлячого віку	Конспектування посібника, анотація до відео	8	15
4	Психологія раннього дитинства	Рецензія до статті та аналіз док фільму	8	15
5	Психічний розвиток дитини в дошкільному віці	Аналіз статей та лекцій; тези для обговорення експериментів	10	15
6	Психологія молодшого школяра	Підготовка виступу на батьківських зборах	10	15
7	Психологія підлітка	Складання анкет, аналіз та анотація до відео, ессе «Досвід переживання підліткового віку»	10	15
7	Психологія юнацького віку	Ессе «Сенз життя», аналіз фільмів	7	12
8	Психологія дорослості	Аналіз статей, відео, складання анотацій	7	12
9	Геронтопсихологія	Аналіз літератури, відео, складання списку рекомендацій соціалізації у старості	7	11
	Індивідуальне завдання	Підготувати виступ психолога просвітницької тематики	8	8
	Підготовка до екзамену		30	30
	Всього		120	164

1. Інформація про індивідуальне завдання

Індивідуальні завдання (ІЗ) з дисципліни виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача на основі вільного вибору теми завдання. ІЗ передбачає підготовку просвітницького виступу на одну з вікових тем (дитинство, дошкільний вік, шкільний вік, підлітковий, юнацький, дорослий або геронтопсихологія).

Виступ має бути орієнтований на обрану вікову категорію та включати актуальні наукові знання і практичні рекомендації.

Виступ повинен бути структурованим, чітким та зрозумілим для обраної аудиторії, містити достовірні дані, наочну презентацію та мати практичну цінність.

Оцінка базується на глибині дослідження, логічності викладу, креативності та взаємодії з аудиторією. Виступи мають бути подані до означеного терміну та

презентовані назагал.

7. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення:

- 1) Робоча програма й силабус дисципліни
- 2) Плани семінарських занять (у тому числі завдання модулю самостійної роботи)
- 3) Методичні рекомендації для підготовки до семінарських, практичних занять та самостійної роботи
- 4) Перелік основної й додаткової літератури вказано в робочій програмі, силабусі, планах семінарських та практичних занять
- 5) Джерела інформації в електронному форматі розміщено в Гугл-класі (мінімальний перелік)

8. Політика дисципліни

Політика щодо академічної доброчесності	Обов'язковим є прояв нульової толерантності до жодних форм порушення академічної доброчесності. Очікується, що індивідуальне завдання та доповіді до семінарських занять здобувачів будуть самостійними, їх власними оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Під час тестування, підготовки до відповіді на екзамені користування зовнішніми джерелами заборонено. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем.
Політика щодо використання інструментів штучного інтелекту при виконанні завдань з дисципліни	Інструмент ШІ має обмежене застосування у навчальному процесі. Його застосування доцільне: 1) з метою первинного ознайомлення зі змістом теми для самостійного опрацювання для складання плану роботи (з подальшим порівнянням з науковими текстами); 2) у випадку аналізу розгляду поняття в різних контекстах – при складанні словника психологічних термінів; 3) при розгляді дискусійних питань психологічної науки – для формулювання питань для обговорення під час семінарського заняття
Політика щодо використання матеріалів з джерел відкритого доступу	Користувачі мають можливість вільно читати, завантажувати, копіювати контент з навчальною та науковою метою, а також розповсюджувати його з обов'язковим посиланням на використані джерела
Політика дотримання принципів та норм етики	Під час занять здобувачі діють із позицій академічної доброчесності, професійної етики та

і професійної деонтології	деонтології, дотримуються правил внутрішнього розпорядку Університету. Ведуть себе толерантно, доброзичливо та виважено у спілкуванні між собою та викладачами, а також реагують належним чином, якщо стають свідками дій порушення професійної етики з боку інших здобувачів чи викладачів. У випадку епідеміологічного режиму виконують всі настанови протиепідеміологічних дій: носять маски, дотримуються соціальної дистанції, використовують антисептики тощо.
Політика щодо відвідування	Здобувачі повинні відвідувати усі лекції, семінари та інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Недопустимими є пропуски та запізнення на заняття з неповажних причин. Користування мобільними пристроями під час заняття неприпустиме (за виключенням випадків, коли це пов'язане з виконанням завдання викладача)
Політика дедлайну	Завдання має бути виконане у встановлені строки та розміщене у письмовому вигляді у відповідній вкладці в Гугл-класі. Обов'язковим є усний захист не менше двох семінарів з першого модулю і двох семінарів з другого модулі. Усі інші доповіді до семінару разом з презентаціями прикріплюються у Гугл-клас не пізніше ніж через тиждень після того як відбувся семінар з відповідної теми (у випадку недотримання термінів оцінка знижується на 1 бал з кожного завдання). Аналогічним є дедлайн щодо виконання завдань модулю самостійної роботи.
Політика визнання та перезарахування здобувачу результатів навчання з навчальної дисципліни	Визнаються результати навчання здобувача, здобуті в інший період, в іншому ЗВО або під час академічної мобільності відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та Положення про академічну мобільність
Політика визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті	Визнання результатів відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті в Університеті. Проходження курсів на платформі Kaya (https://kayaconnect.org/course/info.php?id=4521) та отримання відповідного сертифікату є зарахуванням окремої теми дисципліни як вивченої.
Порядок відпрацювання пропущених занять	Відпрацювання пропущених занять з поважної причини у вигляді захисту семінарського заняття

	<p>проводиться на останньому семінарському заняття зі змістового модулю (або під час проведення консультацій)</p> <p>Відпрацювання пропущених занять без поважної причини відбувається шляхом письмового виконання завдань, передбачених темою заняття. Перевірка виконаних завдань відбувається згідно графіку консультацій (остання п'ятниця місяця, 5 пара). Ці завдання не зараховуються як такі, що були захищені!</p>
Політика оцінювання	<p>Політика щодо оцінювання здобувачів освіти відповідає положенням, розробленим Міністерством освіти і науки та базується на формульованому оцінюванні (самооцінювання і взаємооцінювання), яке передує підсумковому оцінюванню. Оцінювання має бути позитивним за принципом, фокусуючись на досягненнях, а не на невдачах. Усі види оцінювання ґрунтуються на чітко встановлених критеріях та показниках, що диференційовані за різними типами завдань</p>
Політика щодо оскарження результатів оцінювання	<p><i>Перескладання підсумкової оцінки з метою її підвищення не допускається, окрім ситуацій передбачених нормативними документами Університету, або неявки на підсумковий контроль з поважної причини.</i></p> <p>Оскарження результатів оцінювання відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Університеті, Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю з екзамену чи заліку</p>
Політика про можливість навчання осіб із особливими освітніми потребами	<p>Реалізується шляхом організації комфортного, інклюзивного та розвиваючого освітнього середовища, забезпечення заходів, спрямованих на попередження психологічного травмування створення адаптованої матеріально-технічної бази (пандуси) та надання комплексної підтримки (психологічної, соціальної)</p>

9. Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувача

9.1. Види контролю, які використовуються під час вивчення дисципліни, та форма підсумкового (семестрового) контролю за навчальною дисципліною.

Поточний контроль, формульоване оцінювання, підсумковий контроль у формі екзамену.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і за результатами виконання завдань самостійної роботи. Передбачені такі види контрольних заходів: усна співбесіда під час лекційних занять, усний захист повідомлень за темою семінарського заняття, використання питань для самоперевірки і взаємного оцінювання, перевірка письмового звіту за результатами виконання письмових завдань, перевірка словника, перевірка есе.

Семестровий контроль з дисципліни проводиться у формі екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом. Порядок проведення екзамену визначається Положенням про організацію освітнього процесу в ТНУ імені В.І.Вернадського.

Екзамен проходить в письмовій формі кожен білет містить 3 теоретичних питання та усне обговорення кожна правильна відповідь на теоретичне питання оцінюються в 13 балів за усне обговорення можна отримати 1 бал

Здобувачу, який не набрав прохідного мінімуму (36 балів) з навчальної дисципліни, - до екзамену не допускається. Він отримує незадовільну оцінку і вважається таким, що має академічну заборгованість. Для ліквідації академічної заборгованості здобувач освіти має набрати мінімальну кількість балів – 36 і скласти екзамен за питаннями, поданими в силабусі.

9.2. Методи контролю та оцінювання

Усне опитування, самооцінювання і взаємооцінювання, перевірка письмових робіт, доповідь до семінару, презентація, есе, анотація, конспект, словник, метод програмованого контролю, тестовий контроль.

9.3. Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих форм здобуття освіти та видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих форм здобуття освіти та видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання захисту доповідей, есе, рефератів на семінарському занятті:

3 бали – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу;

2 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, може не вистачати аргументації в поясненнях. Допускаються несуттєві неточності.

1 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом. Має суттєві помилки у відповіді.

Критерії оцінювання доповнення / участі в дискусіях:

2 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми;

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію.

Критерії оцінювання презентації, доповідей, есе, рефератів

Презентація, доповідь, анотація, реферат – це наочне представлення результатів самостійної роботи здобувача з опрацювання обраної теми, питання, завдання тощо. Мета презентації – набуття здобувачем навичок з аналізу власної роботи і публічного представлення результатів дослідження. Критерії оцінювання наведені у таблиці 5.

Таблиця 5

Критерії оцінювання презентації, доповіді, анотації, реферату

Кількість балів	Мета	Висновки	Ключові положення	Структура
3 бали	Всі частини пов'язані з метою і предметом дослідження та містять важливі твердження за темою дослідження	Результати дослідження узагальнюються з метою формулювання важливих і значущих висновків за темою дослідження	Матеріал має в основі ключові положення, які повністю розкривають тему дослідження	Дослідження надає інформацію в логічній послідовності і завершується викладенням важливих моментів дослідження
2 бали	Матеріал містить важливі твердження за темою дослідження, але містить не відповідну темі інформацію	Деякі висновки є недостатньо обґрунтованими	Дослідження має в основі декілька ключових положень, однак вони перевантажені інформацією	Дослідження має певну непослідовність викладу теми дослідження
1 бал	Матеріал має опосередковане відношення до теми дослідження	Висновки є нелогічними або недостатньо обґрунтованими	У ключових положеннях відчувається нестача інформації, що необхідна для поточнення висновків	Дослідження має непослідовність у викладі теми

Критерії оцінювання практичних завдань:

4 бали - здобувач у повному обсязі володіє матеріалом, вільно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову, додаткову літературу та інформаційні ресурси, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження;

3 бали - здобувач у достатньому обсязі володіє матеріалом, вільно його презентує, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження. Допускаються несуттєві неточності;

2 бали - в цілому володіє матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну літературу, наявні суттєві неточності;

0-1 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповідях чи в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань самостійної роботи.

Критерії оцінювання для кожного виду робіт

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

Критерії оцінювання завдань репродуктивного характеру :

Критерій	100%	80%	60%	40%	0%
Факт виконання завдання: вчасність, повнота (змістовність, ґрунтовність),	Повністю і вчасно	Повністю / вчасно	Повністю / невчасно	Частково/ невчасно	Невиконано
Відповідність вимогам: різноманітність джерел, здатність оперувати фактами і відомостями, аналізувати, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, робити узагальнення, формулювати висновки	Без зауважень	Несуттєві недоліки	Суттєві помилки	Суттєві помилки	

Письмова доповідь (3 бали)

Ведення словника (10 балів)

Завдання творчого характеру

Критерій	100%	80%	60%	40%	0%
Факт виконання завдання: вчасність, повнота,	Повністю і вчасно	Повністю/ вчасно	Повністю/ невчасно	Частково/ невчасно	Невиконано
Обґрунтованість відповіді: аргументованість	Не викликає сумніву	Наявна	Фрагментарна	Сумнівна	Відсутня

суджень і переконливість доказів, конкретність висновків					
Творчий підхід і рівень активності на занятті: доповідь не обмежена матеріалами підручника, продемонстровано зв'язок теорії з практикою; участь у дискусіях та доповненні відповідей інших	Дуже високий	високий	середній	низький	відс й
Індивідуаль ний стиль: нестандартний підхід у подачі матеріалу, специфічність способу виконання завдання	Чітко простежується	Простежуєт ься	Скоріше простежується	Майже не простежується	відсутні й

Захист доповіді, активність на занятті (5б.)

Підготовка презентації (3б.)

Написання есе (4б.)

Розробка таблиці розвитку напрямів вікової психології (5 балів)

Критичний аналіз першоджерел, анотація, рецензія (10б.)

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів **підсумкового (семестрового) контролю**, є такі:

- виконання всіх *видів навчальної роботи*, що передбачені програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер *знань* навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних джерелах, вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- *характер відповідей* на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння *застосовувати* теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати *достовірність* одержаних результатів

9.4. Особливості набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми здобуття освіти та форми підсумкового

(семестрового) контролю.

Розподіл балів за темами занять для екзамену

Поточне оцінювання та самостійна робота												Всього балів		
Змістовний модуль 1						Змістовний модуль 2						За підс. зм. модулі в / тем занять та СР	Додаткові бали	Екзаме
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 1.5	СР	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	СР			
7	-	4	4	4	3	4	4	10	10	4	6		10	40
22 бали						38 балів								
Порогові бали												0-60	0-10	0-40
Загальна рейтингова оцінка												100		

9.5. Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою		Значення оцінки
		для екзамену	для заліку	
A	90 - 100 балів	«відмінно» «excellent»	«зараховано» «passed»	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80 - 89 балів	«добре»/ «good»		Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 - 79 балів			Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 - 74 балів			Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 - 68 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з можливістю повторного складання)	«не зараховано»	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
Fx	30-59 балів			Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки

F	1-29 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з обов'язковим повторним курсом)	/ «failed»	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу
---	---------------	---	---------------	--

10. Перелік запитань для підготовки до підсумкового (семестрового) контролю

Питання до курсу

1. Предмет, завдання вікової психології, її основні проблеми на сучасному етапі.
2. Основні розділи вікової психології, їх зв'язок з іншими галузями психологічної науки.
3. Методи вікової психології та їх класифікація.
4. Принципи дослідження розвитку психіки дитини в онтогенезі.
5. Поняття про психічний розвиток та його характерні особливості.
6. Загальні закономірності психічного розвитку дитини в онтогенезі.
7. Взаємозв'язок детермінантів психічного розвитку.
8. Детермінанти психічного розвитку та їх взаємозв'язок.
9. Культурно-історична теорія розвитку Л.С. Виготського.
10. Психоаналітична теорія дитячого розвитку.
11. Теорія соціального навчання.
12. Когнітивна теорія Ж. Піаже та ін.
13. Біологічні передумови психічного розвитку (спадковість, вроджені задатки та дозрівання нервової системи).
14. Роль діяльності та спілкування у психічному розвитку людини.
15. Поняття періоду психічного розвитку.
16. Сензитивні періоди розвитку.
17. Кризи і критичні періоди розвитку.
18. Принципи і критерії вікової періодизації психічного розвитку людини.
19. Різні підходи до вікової періодизації психічного розвитку.
20. Роль навчання і виховання у психічному розвитку дитини.
21. Принципи і умови розвиваючого навчання.
22. Поняття про вікові та індивідуальні особливості. Явище акселерації.
23. Усвідомлене батьківство.
24. Розвиток дитини в пренатальний період.
25. Анатомо-фізіологічні особливості та психологічна характеристика новонародженого.
26. Тенденції психічного розвитку дитини у фазі новонародженого. Комплекс пожвавлення – новоутворення психічного розвитку новонародженої дитини.
27. Особливості соціальної ситуації розвитку дитини немовлячого віку.
28. Емоційне спілкування як провідна діяльність немовляти.
29. Новоутворення і основні досягнення наприкінці першого року життя дитини. Криза 1-го року життя.
30. Особливості соціальної ситуації розвитку дитини раннього віку.
31. Предметна діяльність як провідна в ранньому віці та її розвиток.
32. Основні новоутворення раннього віку. Криза 3-х років.
33. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку.

34. Ігрова діяльність як провідна в дошкільному віці, її структура та розвиток.
35. Роль продуктивних видів діяльності в психічному розвитку дошкільника.
36. Новоутворення психічного розвитку дошкільника в особистісній сфері.
37. Розвиток пізнавальної сфери дошкільника. Криза 6 (7)-и років.
38. Проблема психологічної готовності дитини до навчання в школі.
39. Сучасні проблеми психології молодшого шкільного віку.
40. Основні суперечності психічного розвитку молодшого школяра.
41. Навчальна діяльність як провідна у молодшому шкільному віці, її структура і особливості розвитку.
42. Проблема адаптації дитини до шкільного навчання.
43. Розвиток довільної вольової саморегуляції і формування характеру.
44. Характеристика і розвиток міжособистісних взаємин у молодшому шкільному віці.
45. Зміна соціальної ситуації розвитку дитини з початком навчання в школі.
46. Новоутворення психічного розвитку дитини молодшого школяра в особистісній сфері.
47. Новоутворення молодшого школяра в пізнавальній сфері.
48. Біологічні передумови та соціальні фактори психічного розвитку підлітків.
49. Особливості соціальної ситуації розвитку підлітків та проблема провідної діяльності.
50. Новоутворення в пізнавальній та особистісній сферах підлітка і пов'язана з ними криза підліткового віку.
51. Причини загострення підліткової кризи та умови її розв'язання.
52. Завдання психосоціального розвитку юнацтва та проблема їх розв'язання.
53. Особливості соціальної ситуації розвитку та проблема провідної діяльності старшокласників.
54. Проблема самопізнання та самовиховання в юнацькому віці.
55. «Я – концепція» та її формування.
56. Новоутворення в особистісному розвитку юнаків.
57. Психологічні особливості пізнавальної сфери старшокласників та їх врахування у навчанні.
58. Поняття соціальної зрілості.
59. Показники і критерії дорослості.
60. Геронтопсихологія і її місце у віковій психології.
61. Старість, умови соціалізації.
62. Роль і місце вікової психології у діяльності практичного психолога.

11. Рекомендовані джерела інформації:

Основні:

1. Вікова психологія : конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. – Суми : Сумський державний університет, 2024. –190с..
2. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В.Скрипченко, Л. В. Долинська [та ін.]. – Вид. 2-е, допов. – К. : Каравела, 2008. 400 с

3. Гошовський Я.О. Вікова психологія : методичні рекомендації до практичних занять – Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2020. 122 с.
4. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.К.: ЦУЛ, 2012. 424с.
5. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид. К. : ЦУЛ, 2009. 392 с.
6. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К. : Рад. школа, 1989. 608 с.
7. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник.- К.: ЦУЛ, 2005. 128 с.
8. Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум: Навч. посіб. – К. : Каравела, 2009. 448 с.
9. Остополець І.Ю., Короцінська Ю.А. Вікова психологія : методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти. Вінниця, 2022.
10. Павелків Р.В. Вікова психологія: підручн. – К.: Кондор, 2011. 469 с.
11. Поліщук В. Вікова та педагогічна психологія : навч. Посібник. Київ : Каравелла, 2023. 400 с.
12. Психологія (модуль «Вікова психологія»): навч.-метод. посіб. / уклад.: І. Остополець, О. Прокоф'єва. Запоріжжя: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2024. 168 с.
13. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія : навч. посіб. К. : Видавничий центр «Академія», 2024. 384 с.
14. Сергеєнкова О.П. Вікова психологія : навч. посіб. / Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. – К.: ТОВ «Центр учбової літератури». – 2020. 376 с.
15. Токарева Н. М., Шамне А. В. Основи вікової психології: навчально-методичний посібник. – Кривий Ріг, 2013. 548 с.
16. Gillibrand R., Lam V., O'Donnell V. Developmental Psychology, 3rd ed. — London : Pearson Education, 2025.

Додаткові:

1. Базова програма розвитку розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук.керівництво та заг.ред. О.Л. Кононко. – 3-тє вид. – К. : Світич, 2009. – 430с.
2. Бех. І. Д. Виховання особистості / І.Д.Бех. – К.: Либідь, – 2006. 272с.
3. Біла І.М. Вебінар від журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу» «Організація психосоціальної підтримки дітей в умовах надзвичайних ситуацій» 15.06.2023р. // <https://seminar.expertus.com.ua/284-orhanizatsiia-psykhosotsialnoi-pidtrymky-ditei-v-umovakh-nadzvychainykh-sytuatsii>
4. Біла І.М. Психологічна підтримка дітей в умовах травмівних подій: відповіді на запитання батьків і педагогів // Вихователь-методист дошкільного закладу №7. 2023. С. 12-20 <https://emetodyst.expertus.com.ua/10007924>
5. Вікова психологія / За ред. Г.С.Костюка. – К.: Радянська школа, 1976. 271с.

6. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посіб. / О.Г.Видра. – К.: Центр учбової літератури, 2011. 112 с.

11. Павелків, Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : Рек. МОНУ як навч. посіб. для студ. ВНЗ / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К. : ЦУЛ, 2013. 296 с.

18. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика : підручник / Терлецька Л. Г. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 608 с.

Інформаційні ресурси:

1. Вікова та педагогічна психологія / Скрипченко О.В. та ін.
https://pidruchniki.com/13990507/psihologiya/vikova_ta_pedagogichna_psihologiya
2. Савчин М.В., Л.П. Василенко Вікова психологія.
https://pidruchniki.com/16990923/psihologiya/vikova_psihologiya
3. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія.
https://pidruchniki.com/1584072027740/psihologiya/vikova_psihologiya
4. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія.
https://pidruchniki.com/1584072022863/psihologiya/vikova_ta_pedagogichna_psihologiya
5. Павелків Р.В. Вікова психологія.
https://pidruchniki.com/1584072037047/psihologiya/vikova_psihologiya
6. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія.
https://pidruchniki.com/1584072037148/psihologiya/vikova_i_pedagogichna_psihologiya
7. Кутіщенко В.П. Вікова і педагогічна психологія.
https://pidruchniki.com/17050603/psihologiya/vikova_ta_pedagogichna_psihologiya
8. Дуткевич Т. Дитяча психологія.
https://pidruchniki.com/1584072028233/psihologiya/dityacha_psihologiya
9. Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського. Режим доступу:
<http://www.nbuv.gov.ua/>
10. Інститут психології імені Г.С. Костюка. Національної Академії педагогічних наук України. Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/>
11. Студентська бібліотека «Читалка» Режим доступу. <http://chitalka.net.ua/>